

1

— Da, bineînțeles, dacă mâine o să fie frumos, spuse doamna Ramsay. Dar va trebui să te scoli cu noaptea în cap, adăugă ea.

Aceste cuvinte pricinuiră o extraordinară bucurie fiului ei, ca și cum se stabilise definitiv că expediția urma să aibă loc, iar acum nu-l mai despărteau, pare-se, de minunea după care jînduise ani de zile, decât o noapte de întuneric și o zi de plutit pe mare. Cum făcea parte — deși în vârstă doar de șase ani — din marele clan al celor incapabili să-și separe sentimentele, lăsând ca perspectivele viitorului, cu bucuriile și amărăciunile lor, să adumbrească prezentul imediat și cum, pentru asemenea fapte, chiar din fragedă copilărie, orice mișcare a roții senzațiilor are puterea să cristalizeze și să imobilizeze clipa asupra căreia își revarsă umbra ori strălucirea, James Ramsay, așezat pe podea și decupând poze din catalogul ilustrat al magazinului Army and Navy, învălui fotografia unui răcitor într-o aură de beatitudine celestă, în timp ce-o asculta pe mama lui vorbindu-i. Răcitorul radia un nimb de fericire. Roaba, mașina de tuns gazonul, foșnetul plopilor, pâlirea frunzelor înainte de ploaie, croncănitul ciorilor, hârșăitul măturoidului, fâșăitul rochiilor — toate aceste senzații aveau atâta culoare și erau atât de distincte în mintea lui, încât, de pe

acum, își alcătuisese un cod privat, limbajul său secret, deși, cu fruntea-i înaltă și ochii albaștri, aprigi, de o impecabilă candoare și puritate, încruntându-se ușor la priveliștea fragilității omeniești, părea însăși întruchiparea severității rigide și neînduplecate, astfel încât mama lui, urmărindu-l cum roteea cu mână sigură foarfeca în jurul răcitorului, și-l închipuia fie așezat într-un fotoliu de judecător, înveșmântat în roșu și hermină, fie întreprinzând o acțiune gravă, capitală, într-un moment de criză a treburilor de stat.

— Dar mâine n-o să fie frumos, zise tatăl său, oprindu-se în fața ferestrei salonului.

Dacă ar fi avut la îndemână un topor, un vâtrai sau orice armă cu care ar fi putut sfredeli pieptul tatălui său, omorându-l pe loc, James ar fi înșfăcat-o la repezeală. Atât de extreme erau emoțiile pe care domnul Ramsay le stârnea în inima copiilor, prin simpla sa prezență, când îl vedeau stând așa ca acum, îngust ca un cuțit, tăios ca lama cuțitului, rânjind sarcastic, nu numai din plăcerea de a-și dezamăgi fiul și de a-și ridiculiza soția, care era de o mie de ori mai bună decât el din toate punctele de vedere (așa gândea James), ci și dintr-o tainică îngâmfare pricinuită de precizia aprecierilor sale. Ceea ce spunea era perfect adevărat. Era mereu adevărat. Ar fi fost incapabil să rostească un neadevăr; niciodată nu falsifica un fapt; niciodată nu îndulcea un cuvânt dezagreabil, pentru a fi pe placul cuiva sau a face să-i convină unuia sau altuia, oricine ar fi fost acela, și cu atât mai puțin propriilor săi copii, carne din carnea lui și sânge din sângele lui și care încă de mici trebuiau să fie conștienți că viața e dificilă; că nu te joci cu realitatea și că trecerea noastră către acele tărâmurî fabuloase unde ni se sting cele mai luminoase speranțe și unde fragilele noastre bărcuțe sunt înghițite de beznă (ajuns aici, domnul Ramsay

se îndrepta din șale și își mijeja ochii mici, albaștri, scrutând orizontul) presupune, mai înainte de orice, curaj, adevăr și tărie de a îndura.

— Dar s-ar putea să se facă frumos... mă aștept să fie frumos, răspunse doamna Ramsay smucind ușor, cu nervozitate, de ciorapul cafeniu-roșcat pe care-l împletea.

Dacă-l termina în seara asta și dacă, în cele din urmă, se vor duce totuși la Far, avea să dea paznicului ciorapii pentru băiețașul lui, amenințat de o tuberculoză la șold; o să-i mai dea și un vraf de reviste vechi, și niște tutun, și tot ce-o să mai poată aduna din jur, nimicuri de care nimeni n-avea nevoie și care zăceau în odaie claie peste grămadă; o să le ducă acelor bieți oameni, ca să-și mai treacă timpul cu ele, pentru că trebuie să fie cumplit de plictisitor să zaci toată ziua fără să faci nimic altceva decât să freci lampa, să potrivești fitilul și să greblezi un petic de grădină.

Cum ți-ar plăcea să fii închis pe câte o lună întreagă, ba, dacă-i vreme rea, și mai mult, pe o stâncă nu mai mare decât un teren de tenis? întreba doamna Ramsay; fără să primești scrisori sau ziare, fără să întâlnești tipenie de om; fără să-ți vezi nevasta, dacă ești însurat, fără să știi cum le merge copiilor, dacă nu s-au îmbolnăvit cumva, dacă n-au căzut și nu și-au rupt un picior sau un braț; să privești, săptămâni în șir, aceleași valuri ursuze spărgându-se de stânci și apoi să urmărești cum se apropie o furtună cumplită, spuma împuscând geamurile, păsările izbindu-se de lampă, Farul întreg clătinându-se, fără ca tu să-ți poți scoate măcar nasul pe ușă de teamă să nu te măture marea? Cum ți-ar plăcea? întreba, adresându-se mai cu seamă fiicelor ei. Așa încât trebuie să-i incurajăm pe oamenii aceia cu tot ce ne stă în putință, adăuga pe alt ton.

– Bate dinspre apus, spuse Tansley, ateul, ținându-și degetele osoase răsfirate, astfel ca vântul să se strecoare printre ele; îl însoțea pe domnul Ramsay în plimbarea de seară, în sus și-n jos, în sus și-n jos, pe terasă.

Asta înseamnă că vântul bătea din cea mai potrivnică direcție pentru o debarcare la Far. „Da, într-adevăr, spune numai lucruri neplăcute“, trebui să admită doamna Ramsay; era odios din parte-i să stăruie atâta asupra acestui fapt, sporind dezamăgirea lui James; dar, în același timp, doamna Ramsay nu le îngăduia copiilor să-și râdă de el. „Ateul“, așa-l botezaseră; „Micul ateu“. Rose își bătea joc de el; Prue își bătea joc de el; Andrew, Jasper, Roger își băteau joc de el; până și bătrânul Badger, care nu mai avea un dinte în gură, se repezise să-l muște, pentru că (după cum se exprimase Nancy) era al o sută zecelea tânăr care se ținuse scai de dânsii tot drumul până în Hebride, când ar fi fost mult mai plăcut dacă ar fi rămas numai ei între ei.

„Prostii!“ spuse doamna Ramsay pe un ton foarte sever.

Lăsând la o parte deprinderea de a exagera, pe care copiii o moșteniseră de la dânsa, precum și insinuarea (reală de altfel) că invita prea multă lume la ei, astfel încât unii oaspeți trebuiau să doarmă în oraș, nu putea suporta atitudinii lipsite de politețe față de musafiri, mai ales față de tinerii săraci ca niște șoareci de biserică, „excepțional de dotați“, după cum afirma soțul ei, mari admiratori ai acestuia și veniți la dânsii să-și petreacă vacanța. Într-adevăr, luase sub ocrotirea ei întregul sex opus; din rațiuni pe care nu le putea justifica – pentru cavalerismul și bravura lor; pentru faptul că încheiau afaceri și duceau tratative; pentru că guvernau India; controlau finanțele; și, în sfârșit, pentru că adoptau față de ea o anumită atitudine pe care orice femeie ar fi găsit-o agreabilă, un amestec de

încredere, naivitate copilărească și reverență; ceva ce o femeie mai vârstnică poate primi de la un tânăr fără a-și stîrbi demnitatea, și vai de tânăra fată – dă, Doamne, să nu fie vreodată una dintre fiicele ei! – care n-ar aprecia până-n străfundurile ființei valoarea unui asemenea sentiment, cu tot ce implică el!

Se întorsese spre Nancy cu severitate. Tansley nu se ținuse scai de ei, o lămuri. Era invitatul lor.

Trebuia găsită o cale de ieșire din toate astea. Trebuia să existe un mijloc mai puțin obositor, ofta ea. Când se privea în oglindă și-și vedea, la cincizeci de ani, părul cărunt și obrajii supti, își spunea că ar fi fost necesar, poate, să se fi descurcat mai bine – cu soțul ei; cu banii; cu cărțile lui. Dar, în ceea ce o privea, niciodată, nici măcar pentru o singură secundă, nu regreta hotărârea luată, nu se eschiva de la greu, nu-și trecea cu vederea îndatoririle. Acum, după ce le vorbise atât de sever în legătură cu Charles Tansley, era teribilă la înfățișare și fiicele ei – Prue, Nancy, Rose – ridicându-și ochii din farfurii, putură schimba doar pe tăcute anumite păreri perfide, care încolțiseră de la sine, cu privire la o altfel de viață decât cea dusă de mama lor; poate că la Paris, poate o viață mai dezlănțuită; fără să aibă mereu în grijă un bărbat sau altul; pentru că în mintea lor se ivise o îndoială mută asupra a ceea ce reprezentau deferența și cavalerismul, Banca Angliei și India imperială, degetele inelate și dantelate, deși în toate acestea exista pentru ele ceva din esența frumuseții, ceva ce le stârnea bărbăția în inimile feciorelnice și le făcea, așa cum ședeau la masă sub privirile mamei lor, să-i stimeze ciudata severitate și extrema bunăvoință, amintind de cea a unei regine care ridică un cerșetor din glod și-i spală picioarele murdare; aceasta în timp ce le dojenea cu asprime pentru prăpăditul de ateu care îi

urmărise sau – ca să respecte adevărul – fusese invitat să stea cu ei, în insula Skye.

– N-o să fie posibil să debarcăm mâine la Far, decretă Charles Tansley, lovindu-și palmele una de alta, în timp ce stătea împreună cu soțul ei în fața ferestrei.

Vorbise destul, fără îndoială. Doamna Ramsay ar fi dorit să-i vadă pe amândoi continuându-și în altă parte discuția, lăsându-i în pace pe ea și pe James. Îl privi pe Tansley. Era, spuneau copiii, o arătare jalnică, numai cocoase și scofâlceli. Nu știa să joace crichet; își vâra nasul peste tot; se furișă când nici nu gândea. „O brută sarcastică“ – așa îl categorisise Andrew. Știa ce-i plăcea lui cel mai mult – să se plimbe de-a pururi pe terasă, împreună cu domnul Ramsay, în sus și-n jos, în sus și-n jos, și să discute cine a luat cutare sau cutare premiu, cine era „de prima mână“ la versurile latine, cine „scăpărător, dar, după părerea mea, lipsit de fundament“, cine era, fără îndoială „cel mai capabil tip de la Balliol“, cine își îngropase vremelnice luminile la Bristol sau Bedford, urmând însă ca mai târziu să stârneasă vâlvă, când i se vor publica Prolegomenele la o anumită ramură a matematicii sau a filozofiei, și din care domnul Tansley avea întâmplător la dânsul primele pagini în șpalt, dacă domnul Ramsay dorește să le vadă. Acestea erau subiectele lor de discuție.

Uneori, doamna Ramsay nu se putea împiedica să nu râdă. Zilele trecute ea vorbise despre niște valuri „uriae cât munții“. „Da, răspunsese Charles Tansley, e o vreme cam aspră.“ „Nu ești ud learcă?“ îl întrebase. „Doar umed, nu m-a pătruns apă“, preciză domnul Tansley, ciupindu-și manșetele și pipăindu-și ciorapii.

Dar nu acest lucru îi reproșau copiii. Nu-i irita figura lui, nici felul său de a se purta. Ci el însuși – punctul lui de vedere.

Când discutau despre ceva interesant, despre oameni, sau despre muzică, istorie, sau despre orice altceva, chiar dacă spuneau numai că e o seară frumoasă și ce plăcut ar fi să stea afară, ceea ce îi supăra la Charles Tansley era faptul că nu avea liniște până nu le răstălmăcea spusele; punându-se pe sine în lumină și discreditându-i pe ei; până nu-i scotea din sărite cu felul său coroziv de a secătui de carne și de sânge tot ce atinge. Sau, spuneau ei, era în stare să viziteze o expoziție de pictură și să te întrebe dacă-ți place cravata lui. „Și pe toți Dumnezii, adăuga Rose, cravata nu-ți plăcea.“ De îndată ce isprăviră de mâncat, cei opt copii, fii și fiice ai domnului și doamnei Ramsay, se făcură nevăzuți de la masă, pe tăcute, ca niște cerbi, retrăgându-se în camerele lor, într-o casă unde nu găseai nici un alt colțisor izolat în care să poți discuta despre ceva, despre orice; despre cravata lui Tansley; despre adoptarea proiectului *Reform Bill*¹; despre păsările marine și despre fluturi; despre oameni; în timp ce soarele se cernea în odăile mansardate, separate între ele doar printr-un perete de scândură, astfel încât se auzea deslușit fiecare pas, precum și plânsetele tinerei elvețience al cărei tată murea de cancer într-o vale din Grison; soarele învăpăia bastoanele de crichet, flanelele, palăriile de pai, sticlele de cerneală, cutiile de vopsea, scarabeii, craniile de păsărele și făcea ca din lungile ghirlande fi-roase de alge, atârnate pe perete, să se degaje un miros de sare și de ierburi, același care pătrunsese și în prosoapele zgrunțuroase din pricina nisipului de la baile de mare.

Dispute, dezacorduri, ciocniri de păreri, prejudecăți țesute în însăși fibra ființei lor... doamna Ramsay deplângea faptul

¹ Colegiu universitar la Oxford.

¹ Lege electorală votată în Anglia în 1932, una dintre etapele cele mai importante ale mișcării liberale din secolul al XIX-lea.

că toate acestea trebuiau să înceapă atât de curând. Copiii ei aveau atâtă simț critic! Și rosteau asemenea stupidități! Ieși din sufragerie ținându-l de mână pe James, care nu voise să plece împreună cu ceilalți. I se părea absurd să inventezi diferențieri, când oamenii – numai Dumnezeu știe – erau și-așa destul de diferiți. „Deosebiri reale, își spunea ea stând în picioare lângă fereastra salonului, sunt suficiente, o, absolut suficiente!“ Se gândea în clipa aceea la bogați și săraci, la cei de sus și la cei de jos; celor de obârșie înaltă le nutrea, deși oarecum în silă, un anumit respect, căci în vinele ei curgea sângele acelei foarte nobile și vag legendare Case italiene, ale cărei fiice, răspândite prin saloanele englezești ale secolului al nouăsprezecelea, sâsăiseră atât de fermecător și se dezlanțuiseră atât de tumultuos; și întreg spiritul, manierele, temperamentul doamnei Ramsay se trăgeau dinspre partea asta, și nu de la impasibili englezi sau de la glacialii scoțieni; dar, mai adânc, reflecta la aspectul celălalt, al bogaților și săracilor, și la imaginile pe care le vedea cu propriii ei ochi, săptămâna de săptămână și zi de zi, aici sau la Londra, când vizita personal cutare văduvă sau cutare nevăastă în luptă cu necazurile; le vizita purtând o sacoșă și înarmată cu un carnet și un creion cu care nota, în coloane înșirate cu grijă, veniturile și cheltuielile, perioadele de lucru și cele de șomaj, în speranța că, în felul acesta, va înceta să mai fie o amatoare a cărei filantropie servea, în parte, să-i potolească propria indignare, iar, în parte, să-i astâmpere curiozitatea și va deveni – ceea ce mintea ei nepregătită admira nespus – o anchetatoare preocupată să elucideze problema socială.

„Toate acestea sunt chestiuni insolubile“, gândea ea, stând acolo, cu James de mână. Tânărul acela, de care își băteau cu

toții joc, o urmăse în salon; stătea lângă masă jucându-se cu ceva, stângaci, simțindu-se în afara vieții celorlalți; doamna Ramsay știa toate acestea fără a avea nevoie să întorcă măcar capul. Plecaseră cu toții: copiii; Minta Doyle și Paul Rayley; Augustus Carmichael; soțul ei – cu toții plecaseră. Așa încât se întoarse cu un suspin și spuse:

– Dacă nu te plictisește, vrei să mă însoțești, domnule Tansley?

Avea de făcut o cursă plicticoasă în oraș; trebuia, mai întâi, să scrie un bilețel sau două; o să întârzie vreo zece minute; nu mai mult; se ducea să-și pună pălăria. Și, zece minute mai târziu, iat-o din nou, cu sacoșă și umbrela de soare, dând impresia că e pregătită, echipată pentru expediția pe care însă trebuia să o intrerupă o clipă, când trecură pe lângă terenul de tenis, ca să-l întrebe dacă nu dorește ceva pe domnul Carmichael, care se încălzea la soare, cu ochii lui galbeni, de piscică, întredeschși, astfel încât reflectau, întocmai ca ochii de piscică, unduirea crenșurilor și mișcarea norilor, fără să oglindească însă nici o fărâma din gândurile și din emoțiile lui lăuntrice.

Porneau în marea expediție, explică ea râzând. Mergeau în oraș.

– Timbre, hârtie de scris, tutun? îi sugera, oprindu-se alături de dânsul.

Dar nu, domnul Carmichael nu avea nevoie de nimic. Măinile i se întâlneau peste pânțelele voluminoase, ochii-i clipeau, ca și cum ar fi dorit să răspundă binevoitor la aceste amabilități (ea se arăta seducătoare, dar puțin cam prea agitată), însă nu izbutea, toropit cum era de o somnolență gri-verzuie, care, fără să fi fost nevoie de cuvinte, îi învăluisă pe toți într-o vastă și blândă letargie de bunăvoință; învăluisă